

SHRNUTÍ VÝVOJE V ROCE 2016

Makroekonomická situace

Hrubý domácí produkt meziročně vzrostl o 2,4 %. Jednalo se tak o tříletý nepřetržitý růst ekonomiky ČR. Česká ekonomika meziročně rostla rychleji než průměr EU, který činil 1,9 %. Hlavními prorůstovými faktory byly spotřeba domácností a zahraniční obchod. Cenový vývoj byl ovlivněn především nízkými cenami ropy a ropných produktů a promítal se do spotřebitelských cen a cen průmyslových výrobců. Výrazně rostly ceny nemovitostí, a to především z důvodu nedostatečné nabídky, rostoucího zájmu o nákup nemovitosti jako investiční příležitosti, volnějších úvěrových podmínek a nízkých úrokových sazeb.

Měnová politika a devizový trh

Měnová politika se během roku neměnila. Na relativně nízkou inflaci tak ČNB reagovala, obdobně jako v předchozích letech, uvolněnou měnovou politikou. Hlavní úrokové sazby centrální banky zůstaly nadále na tzv. technické nule, na jejíž úrovni setrvaly již od listopadu 2012. Po celý rok pokračovala centrální banka v intervencích z důvodu udržení kurzu koruny vůči euru poblíž hladiny 27 CZK/EUR. Objem devizových intervencí dosáhl za celý rok 16,9 mld. EUR, tj. cca 455 mld. Kč, což znamenalo přibližně polovinu vynaložených prostředků od počátku intervencí v listopadu 2013.

Prostředky použitelné na finančním trhu

Celkový objem prostředků vzrostl během roku o 8,5 % na hodnotu 5,23 bil. Kč, což představuje nejvyšší relativní nárůst od roku 2008, odkdy se roční přírůstky pohybovaly v rozpětí přibližně 3 až 7 %. Největší absolutní růst zaznamenaly opět vklady u úvěrových institucí (o 246,8 mld. Kč), které nadále zůstaly nejvýznamnější položkou. Stejně jako v předchozích čtyřech letech se relativně nejvíce zvýšil (o 15,5 %) objem prostředků umístěných v investičních fondech.

Struktura úspor domácností

Celkové úspory domácností držené v rámci produktů zprostředkovatelského finančního trhu dosáhly objemu 3,24 bil. Kč, když vzrostly meziročně o 8,4 %. Výrazný růst zaznamenaly netermínované vklady (15,6 %) a znatelněji se rovněž zvýšily úspory domácností v investičních a penzijních fondech (12,8 %, resp. 8,2 %). Naopak odliv prostředků nastal opět u termínovaných vkladů (-7,1 %) a stavebního spoření (-5,6 %). V posledních šesti letech získávaly na významu ve struktuře úspor zejména netermínované vklady a investiční fondy, zatímco zastoupení prostředků v termínovaných vkladech a stavebním spoření nepřetržitě klesalo.

Subjekty finančního trhu

Struktura subjektů finančního trhu byla ustálená bez výraznějších změn v jeho hlavních sektorech. Jako významnější změny během roku možno uvést opuštění trhu ERB bank a.s. z důvodu odebrání licence ČNB nebo fúzi Wüstenrot pojišťovny a Wüstenrot životní pojišťovny s Allianz pojišťovnou. Původní Fond pojištění vkladů se transformoval na Garanční systém finančního trhu, který spravuje prostředky také nového Fondu pro řešení krize. Finanční arbitr přestal být příslušný řešit spory podnikatelů v oblasti poskytování platebních služeb.

Bankovní sektor

Celkový objem aktiv bankovního sektoru (včetně stavebních spořitelen) vzrostl o 8,5 % a na konci roku dosáhl 6,0 bil. Kč, což představuje zrychlení tempa růstu o 5,5 p.b. Za posledních pět let přitom velikost rozvahy sektoru vzrostla o 31 %. Hospodářský výsledek sektoru dosáhl rekordních hodnot, když zisk před zdaněním činil 88,7 mld. Kč (meziroční růst o cca 10 %). Bankovní sektor opět vykázal v řadě ukazatelů pozitivní vývoj, a potvrdil tak svou stabilitu - celkový kapitálový poměr 18,5 % se udržel vysoko nad regulačním minimem (nárůst o 3,2 p.b. za pět let) a kvalita úvěrových portfolií se zlepšila díky snížení podílu pohledávek v selhání na nejnižší hodnotu (4,8 %) od roku 2010.

Úrokové sazby

Základní sazbu (2T repo) ČNB ponechala celý rok na úrovni 0,05 % a dodržovala tzv. kurzový závazek (ukončený v dubnu 2017), což vedlo k dalšímu poklesu tržních úrokových sazeb na nové nejnižší hodnoty v historii. Za posledních šest let bylo možné pozorovat postupný pokles úročení klientských vkladů i úvěrů. V případě vkladů přetrvávalo i nadále nižší úročení vkladů nefinančních podniků (pokles na 0,1 %) ve

srovnání s vklady domácností (pokles na 0,5 %). Úročení úvěrů domácnostem i nefinančním podnikům rovněž klesalo – na 4,6 %, resp. na 2,6 %.

Vklady a úvěry

Objem klientských bankovních vkladů vzrostl meziročně o 7,0 % a dosáhl 3,8 bil. Kč. V případě bankovních úvěrů došlo k nárůstu objemu o 6,0 % na 3,0 bil. Kč. Nárůst klientských úvěrů i vkladů od konce roku 2011 dosáhl podobného tempa, když činil cca 29 %, resp. 28 %. Poměr klientských vkladů ke klientským úvěrům bankovní sektor dlouhodobě udržoval nad 125 %.

Hypoteční trh

Hypoteční trh vykázal historicky nejvyšší aktivitu, když objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů v širší agregaci (zahrnující refinancované i refixované úvěry) dosáhl 417,5 mld. Kč, což představovalo meziroční růst ve výši 20,9 %. Celková dlužná částka z hypotečních úvěrů činila téměř 1,4 bil. Kč. Nejvíce oblíbené zůstaly hypoteční úvěry s fixací na 1 až 5 let, které tvořily 58 % nesplaceného objemu hypotečních úvěrů a 48 % objemu nově poskytnutých hypotečních úvěrů. Z důvodu očekávaného růstu úrokových sazeb v delším časovém horizontu se rovněž zvýšil zájem o úvěry s fixací nad 5 let. Obyvatelstvo, jako tradičně převládající kategorie příjemců hypotečních úvěrů, navýšilo své zadlužení prostřednictvím hypotečních úvěrů na bytové nemovitosti o 8,9 % na 944,1 mld. Kč.

Stavební spořitelny

V sektoru stavebních spořitelem nastal obrat v negativním trendu úbytku počtu nově uzavřených smluv o stavebním spoření, které po hlubokém propadu v roce 2015 (o 22,5 %) zaznamenaly meziroční nárůst o 8,1 % na 403,3 tisíc. Ani to však nezastavilo nepřetržitý pokles celkového počtu smluv trvajících od roku 2003 a sektor uzavřel rok 2016 s 3,3 mil. smluv ve fázi spoření, což představuje meziroční pokles o 5,5 %. Klesající trend pokračoval již čtvrtým rokem i u celkové naspořené částky, která ke konci roku činila 362,6 mld. Kč. Poklesl taktéž objem vyplacené státní podpory, a to na 4,3 mld. Kč. Naproti tomu nově poskytnuté úvěry od stavebních spořitelem meziročně vzrostly o téměř 5 % na 47,9 mld. Kč, což sice ve srovnání s rokem 2015 představovalo utlumení prorůstového trendu (o 18 p.b.), nicméně obrat v úvěrové činnosti byl po předchozím sedmiletém období poklesu potvrzen. Z pohledu celkového objemu úvěrů od stavebních spořitelem pokračoval však sektor už šestým rokem po sobě v poklesu, v roce 2016 o 0,8 % na 240,6 mld. Kč.

Družstevní záložny

Sektor spořitelních a úvěrních družstev, který byl již druhým rokem zastoupen 11 subjekty, zaznamenal mírné zlepšení řady finančních ukazatelů. Bilanční suma sektoru posílila o 5,8 % na 34,2 mld. Kč, vklady meziročně vzrostly o 1,4 mld. Kč na 29,2 mld. Kč a objem úvěrů se mírně (o 0,8 mld. Kč) zvýšil na 22,5 mld. Kč. Od roku 2014 se družstevním záložnám dařilo postupně mírně snižovat podíl úvěrů v selhání z 22,7 % na 19,4 % ke konci roku 2016, což je však v porovnání s bankovním sektorem (4,5 %) stále relativně vysoký podíl. Celkový kapitálový poměr vzrostl na 16,2 %.

Regulovaný a mimoburzovní trh

Hlavní český akciový index PX vykázal meziroční pokles o 3,6 % a pohyboval se po celý rok pod hranicí 1 000 bodů. Navrátil se tak negativní vývoj, který byl patrný v letech 2013 a 2014, jen v roce 2015 vykazoval index PX mírný růst. Z hlediska obchodní aktivity na organizovaném trhu došlo k mírnému poklesu objemu burzovních obchodů o 0,5 % na 172,4 mld. Kč a k výraznému poklesu mimoburzovních obchodů o 25,3 % na 412,3 mld. Kč.

OCP a správa aktiv

V sektoru obchodníků s cennými papíry (OCP) vzrostl meziročně objem obchodů o 4,9 % na 62,1 bil. Kč. Za tímto vývojem stál významnější nárůst obchodů na vlastní účet OCP o 7,9 bil. Kč a pokles objemu obchodů z obhospodařovatelského vztahu o 5,0 bil. Kč. Úbytek byl zaznamenán především v sektoru nebankovních OCP, nárůst pak u bankovních OCP. Objem majetku svěřený správcům aktiv meziročně vzrostl o 11,1 % na celkových 1,29 bil. Kč.

Investiční fondy

Během roku vzrostl objem prostředků ve fondech kolektivního investování o 13,1 %, absolutně o 50 mld. Kč. Za posledních 5 let jde o nárůst o cca 210 mld. Kč. Ke konci roku tak bylo v těchto fondech umístěno 432 mld. Kč, z toho 195,5 mld. Kč tvořily fondy zahraniční a 236,5 mld. Kč fondy domácí. V relativním vyjádření nejvíce vzrostly

prostředky v nemovitostních fondech, a to meziročně o 50,1 %. V absolutním vyjádření růst ve smíšených fondech o 19,3 mld. Kč předčil všechny ostatní druhy fondů. Objem prostředků ve fondech kvalifikovaných investorů rostl rychleji než ve fondech kolektivního investování, a to díky meziročnímu nárůstu 27,4 % na 99,9 mld. Kč. Přitom na konci roku 2011 spravovaly tyto fondy 47,7 mld. Kč.

Pojišťovny

Předepsané hrubé pojistné pokleslo o 3,5 % na 148,1 mld. Kč, což byla nejnižší úroveň výdajů pojistníků za posledních 6 let. Výraznější výpadek nastal u životního pojištění (pokles o 6,6 % na 58,3 mld. Kč), v neživotním pojištění bylo snížení mírnější (o 1,3 % na 89,8 mld. Kč). Dosažený zisk před zdaněním ve výši 13,7 mld. Kč naopak znamenal nejlepší výsledek od roku 2012.

Důchodové spoření

Důchodové spoření, tj. II. pilíř penzijního systému, bylo k 1. 1. 2016 ukončeno. Před výplatou prostředků na konci roku bylo v důchodových fondech evidováno přibližně 84,5 tisíc účastníků s prostředky v celkové výši 3,44 mld. Kč.

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

V rámci účastnických a transformovaných fondů III. penzijního pilíře byly ke konci roku evidovány prostředky v celkové výši 381,6 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 9,2 %. Počet účastníků ve III. penzijním pilíři opět poklesl, i když méně než v roce 2015 a 2014, a to konkrétně o 107 tisíc na 4,54 mil. osob. Průměrný měsíční příspěvek účastníka penzijního připojištění se zvýšil na 606 Kč a u doplňkového penzijního spoření na 741 Kč. Podíl smluv, u kterých přispíval zaměstnavatel, mírně vzrostl na 20 %. Celková přímá státní podpora vyplacená účastníkům III. penzijního pilíře vzrostla na 6,83 mld. Kč. Z hlediska umístění prostředků penzijních fondů dlouhodobě výrazně dominují dluhové cenné papíry zastoupené zejména státními dluhopisy ČR.

Legislativa finančního trhu

V lednu 2016 nabyly účinnosti nový zákon o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu a novely několika dalších předpisů, zejména zákona o bankách, které do českého právního řádu transponují směrnice EU o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu a o systémech pojištění vkladů. Dále v prosinci 2016 nabyly účinnosti nový zákon o spotřebitelském úvěru, který nově reguluje všechny spotřebitelské úvěry včetně úvěrů na bydlení. V průběhu roku prošla legislativním procesem také novela zákona o pojišťovnictví transponující směrnici Solventnost II, novela zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích upravující způsob výpočtu provizí a odkupného a technická novela zákona o stavebním spoření. Na evropské úrovni zůstaly prioritními tématy aktivity spojené s vytvářením Unie kapitálových trhů a Evropského systému pojištění vkladů. V závěru roku byl publikován rozsáhlý balíček pěti legislativních návrhů Evropské komise s cílem snižování rizik a posílení bankovního sektoru v EU.